

Granyell, hapax només reportat per Mn. Griera (per ventura mal llegit): si existeix podria ser un derivat de *GLENYA*, amb *r* causada per la dissimilació i la influència dels parònims *graner* i *gra*.

Granyó, V. *griances* i *aranyó* *Granyola* (?), V. *glándula* (GLA) *Granyoles* error de lectura per *Granyólys*=*Granollers* *Granyoner*, V. *aranyó* *Granyota*, V. *granota* (la suposada acc. 'ganyota' deu ser malentès individual per confusió de *granyota*=*granota* 10 amb *ganyota*)

Granza (planta tintòria), del fr. *garance* id., potser per conducte del castellà (DCEC GRANZA 1); però com que la forma del mot no ha estat verificada després de l'informe de Pons (BDC IV, 110) i el vocabulari de plantes per Sallent (publicat sense cura per Mn. Griera, BDC XVII, 26) li dóna la forma *grança* (la que s'hauria d'esperar en català), i tots dos glossaris foren publicats sense cura, sobretot en l'aspecte fonètic, tant pot ser errònia una grafia com l'altra; si fos amb *ç* fóra més probable un manlleu directe i fins i tot que el castellà el rebés pel nostre conducte.

DERIV.: *Granteria* (-z-?).

Graó, *graonada*, *graonar*, *graonera*, V. *grau*

GRAPA, 'extremitat prènsil d'un quadrúpede', 'peça de ferro doblegada per mantenir agafats dues fustes, pedres etc.', 'altres objectes ganxuts', mot d'origen germànic, probablement del francic *KRÄPPA 'ganxo', 'grapa, urpa'. □ 1.ª doc.: tant *grapa* com *grapar* i *grapada* ja apareixen en el S. XIV; i *graponar* i *grapa* mateix, en un sentit especial, ja en el XIII.

Grapa figura en el *Torcimany* d'Aversó (c. 1390) 35 tant en el sentit primitiu com en el translàtic ('excrescència ulcerosa de la pota', *AlcM*, § 9): «*grapa*, per la malaltia de les bèsties» i «*grapa*, per *graponar*», rimant amb *papa*, *trapa*, *tapa*, *arrapa*, *capa* etc. (§ 319.15 i 16); i hi figuren també les formes verbals *gràpo* i *grapà* (§ 1265.1, 20.15).

Grapada suposa *grapa*, i aquell ja figura en el *Libre dels Mariners*, del S. XIV, p. p. Massó i Torrents: «fort dolenta *grapada* de diners ells auran» (6); «qui les comet / e s'arremet / --- / ab semblant hosta, / --- / qui vol guardar / tal bestiar / --- / en va trahulla / --- e pendre vol / lo raig del sol / ell, a *grapades*, / a cullerades / tota la mar / vol mesurar / ---», JRoig (*Spill*, 8505); «véu la gentil dama e enamorà's molt d'ella --- e diu-li --- que li done la sua amor, que ell li darà tant de sos béns que n serà molt contenta, e de content presentà-li un diamà --- e més la mà en una botgeta que portava en la cinta, e tragué una gran *grapada* de ducats e lançà-ls-hi en la falda», «ab les mans pren los raïms sens rompre'ls del cep, e a mossos los sta menjant, e no-s cura de mirar si són verts ni madurs; --- torna-y --- e dix a son senyor: a *grapades* los cull e axí-ls se menja --- digues-li que ixca de la mia vinya --- tal demostració fa --- a mi que só entrat en aquesta cambra, e menjava los raïms a mossos e a 60

grapades, de quatre en quatre e de cinc en cinc e l'A. V. no-m deya que me n'anàs, mas ara que menge los grans de hu en hu, me donau comiat ---», JoMartorell (Ag. I, 274; III, 167).

5 És clar que una paraula d'aquest significat pertany a un nivell de llenguatge poc distingit, i per tant no és estrany que entri tard en literatura i en els lèxics [Belv.]; ja hem vist, però, que el derivat *graponar* figura ja en Aversó; es troba així mateix en Llull per 'anar de quatre grapes': «Nos crehem que al dia del judici serà una carrera on passaran los benauirats qui-s salvaran --- los uns ne passaran axí tost con a lamp, los altres con a cavayl qui corre, los altre axí con home corrent, los altres axí con infant *grapont*, cascú segons que aurà merit ---», *Gentil* (276.1f.). «Destrovida és tota carn que moguda era sobra tota la terra, dels ocells, animals, e de les bèsties, e de totes *graponsans* que *graponan* sobra la terra, e tots los hòmens», en la Bíblia cat. del S. XV (B. N. P., 2), *Gènesi*, § 7.

Fins avui *grapa* continua essent mot usat en tot el territori, particularment en el sentit animal: fins eiv. («zarpa», PzCabr.). En alguns sentits més especials i de validesa local més limitada: en el d'arpiots o aixartell (avui especialment tarragonès, BDC VI, 45) ja en un doc. d'arxiu de Montblanc de 1417; 1 en el de 'raïm que hom premsa en el molí' (després acc. poc més que francesa i anglesa) *grapes* apareix en un doc. de Solsona de 1283 (BCEC, 1908, 170).

En romànic fou un mot d'extensió limitada. En castellà no apareix fins a 1680 i només com a terme de ferreteria, manllevat del català (el portuguès semblantment i allà només *grampa*). En canvi és antic i comú al català amb la llengua d'oc i l'italià (*grappa*), i no fou mot del tot estrany al francès antic, si bé allà desaparegué aviat per la concurrència amb *grappe de raisin* 'gotim, raïm'; veg. Wartburg, *Mod. Philology* (Chgo.), xxxviii, 254ss.

No és possible atribuir-ne l'origen al gòtic, com volia Gamillscheg (*RFE* XIX, 145; *Rom. Germ.* I, 367), 1.ª perquè entre els idiomes germànics a penes està documentat més que en alemany (lato sensu): a-al. ant. *krâpfo*, a-al. mj. *krâp(f)e*, avui *krapfen* m., 'ganxo', 'grapa, arpa, urpa', mitteldeutsch *krâpe* 'espècie de pastís', per bé que se cita també un angl. antiq. o dial. *craple* 'grapa, urpa'; en tot cas no surt dels límits del germànic occidental; 2.ª perquè si hagués existit del gòtic, hauria de tenir-hi la forma **krêpp*- (com observa el mateix Gamillscheg, *EWFS*, 483a); i de fet va demostrar Wartburg (*l. c.* i *Festschrift Jud.*, 334) que aquesta forma del gòtic, o del seu germà dialectal el burgundi, és la que ha donat el francoprovençal, franc-comtois i prov. *grepa* (*groupe*) 'ganxo', i l'oc. (i cat. *grep*) 'balb o insensible pel fred', aplicat als dits, per la forma que llavors prenen; 2 3.ª perquè Gamillscheg i els altres romanistes que volen partir del gòtic ho fan prenent com a base l'existència del mot en castellà, indicatiu que no té valor, com hem vist.

Per consegüent valdrà més partir d'un mot francic, o, a tot estirar, un terme del germànic occidental